

Na osnovu člana 56. stav 1. Zakona o kulturnim dobrima („Službeni glasnik RS”, br. 71/94, 52/11 – dr. zakon i 99/11 – dr. zakon),
Narodna skupština donosi

O D L U K U

O UTVRĐIVANJU PROSTORNO KULTURNO-ISTORIJSKE CELINE KOMPLEKSA VOJNO-TEHNIČKOG ZAVODA U KRAGUJEVCU ZA NEPOKRETNO KULTURNO DOBRO OD IZUZETNOG ZNAČAJA

1. Utvrđuje se Prostorno kulturno-istorijska celina Komplexa Vojno-tehničkog zavoda u Kragujevcu za nepokretno kulturno dobro od izuzetnog značaja za Republiku Srbiju.

2. Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”.

RS Broj:
U Beogradu, 2015. godine

NARODNA SKUPŠTINA
REPUBLIKE SRBIJE

PREDSEDNIK

O B R A Z L O Ž E N J E

I. Pravni osnov za donošenje odluke

Pravni osnov za donošenje ove odluke sadržan je u članu 56. stav 1. Zakona o kulturnim dobrima („Službeni glasnik RS”, broj 71/94, 52/11 i 99/11 – dr. zakon), kojim je propisano da Narodna skupština utvrđuje kulturna dobra od izuzetnog značaja.

II. Razlozi za donošenje odluke

Kompleks Vojno-tehničkog zavoda u Kragujevcu utvrđen je za nepokretno kulturno dobro – prostorno kulturno-istorijsku celinu Odlukom Vlade 05 br. 633–2365/2014 od 25. marta 2014. godine („Službeni glasnik RS”, broj 36/14).

Prostorno kulturno-istorijska celina Komplexa Vojno-tehničkog zavoda u Kragujevcu predstavlja najstariju očuvanu urbanističku celinu privredno-industrijskog tipa u Srbiji. Odlukom vlade Kneževine Srbije izgradnja Topolivnice je započeta 1851. godine, a završena 1853. godine kao prva zgrada u ovoj celini, da bi tokom druge polovine XIX veka i u prvim decenijama XX veka bio sagrađen postojeći kompleks namenskih, administrativnih i rezidencijalnih zgrada. Pokretanje industrije u Srbiji sa ovoga mesta uslovalo je i početak eksploatacije uglja u Senjskom Rudniku, najstarijem organizovanom rudniku. Angažovanjem kneza Aleksandra Karađorđevića, a uz veliku blagonaklonost francuskog cara Napoleona III, i postavljenjem majora francuske armije Šarla Lubrija za prvog direktora fabrike, uspostavljene su čvrste veze Srbije sa modernim evropskim državama. Značaj Vojno-tehničkog zavoda u Kragujevcu ogleda se u uticaju koji je imao na agrarno društvo Srbije i njegovu transformaciju u industrijsko i građansko. Prva zanatlijska škola otvorena je 1854. godine, a zatim i Radnička bolesnička kasa – preteča penzijskog osiguranja u Srbiji. Popečiteljstvo unutarjih dela Srbije je zvaničnim aktom iz 1855. godine ukazalo da je Topolivnica postala „glavna fabrika koja opslužuje ostale”, čime je naglašen suštinski uticaj na razvoj vojne industrije, odnosno početak i razvoj sveukupne industrijalizacije u Srbiji. Od kraja XIX veka pa sve do današnjih dana Vojno-tehnički zavod u Kragujevcu je zaslužan za niz tehnoloških inovacija koje su donele slavu kako fabrici tako i državi (na primer, puške M-1880 „kokinka”). Zaslugom inženjera Todora-Toše Seleskovića, u zgradi Čaurnice instalirana je prva električna centrala u Srbiji 1885. godine, a električno osvetljenje uvedeno je u svim odeljenjima Vojno-tehničkog zavoda, a pre nego u dvorskoj rezidenciji kralja Milana i sedištima državne uprave. U Vojno-tehničkom zavodu je 1898. godine osvojena i proizvodnja prve ručne bombe na svetu sistema „Kragujevac”, prema konstruktivnim nacrtima pukovnika Miodraga Vasića. Sve do 1915. godine u okviru Vojno-tehničkog zavoda je postojala i radila „Radionica za izradu i popravku automobila”, koja predstavlja začetak automobilske industrije u Srbiji. Za vreme Balkanskih ratova u Vojno-tehničkom zavodu je proizvedena i primenjena prva avionska bomba (upućena kao pomoć crnogorskoj vojsci u borbama kod Skadra). Nakon Prvog svetskog rata započeto je investiranje izgradnje naselja Stare Radničke kolonije, tokom dvadesetih godina XX veka, i Nove Kolonije, deceniju kasnije. Nakon završetka Drugog svetskog rata, na osnovama nekadašnje „Radionice za izradu i popravku automobila”, nastala je prepoznatljiva struktura automobilske industrije „Zastava”, koja je, poput Vojno-tehničkog zavoda vek ranije, dala snažan impuls modernizaciji Srbije i tadašnje države Jugoslavije.

Kompleks Vojno-tehničkog zavoda u Kragujevcu je urbanistička celina tipa privredno-industrijskog kompleksa, i jedinstven je u istorijskom, sociološkom, graditeljskom, estetskom i tehničko-inovacionom pogledu. Ova prostorno kulturno-istorijska celina ima poseban značaj za društveni, istorijski i kulturni razvoj naroda i

nacionalne istorije Srbije, predstavlja svedočanstvo o presudnim istorijskim događajima i ličnostima i njihovom delovanju u nacionalnoj istoriji, a takođe ima i veliki uticaj na razvoj društva, kulture, tehnike i nauke. Prostorna struktura Komplexa Vojno-tehničkog zavoda u Kragujevcu sačuvana je u autentičnoj urbanističkoj matrici. Ova urbana struktura dokumentuje prostorno-istorijsku genezu grada i predstavlja izuzetan doprinos planskom oblikovanju i razvoju gradskog područja. Sa svim navedenim karakteristikama i posebnostima, Komplex Vojno-tehničkog zavoda u Kragujevcu snažno je uticao na razvoj industrijalizacije, urbanizacije i opšte modernizacije države Srbije.

Dokumentacija o nepokretnosti koja se predlaže za razvrstavanje u kategoriju kulturnog dobra od izuzetnog značaja nalazi se u Republičkom zavodu za zaštitu spomenika kulture Beograd i vodi se pod 0401 br. 81/111 od 27.12.2013. godine (Centralni registar: PKIC 74).

III. Objašnjenje osnovnih pravnih instituta i pojedinačnih rešenja

Tačkom 1. utvrđuju se Prostorno kulturno-istorijska celina Komplexa Vojno-tehničkog zavoda u Kragujevcu za nepokretno kulturno dobro od izuzetnog značaja za Republiku Srbiju.

Tačkom 2. propisano je stupanje na snagu Odluke.

IV. Procena finansijskih sredstava potrebnih za sprovođenje odluke

Za sprovođenje Odluke nije potrebno obezbediti sredstva u budžetu Republike Srbije.